

Dorota Klembowska

Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej SGGW

Zmiany w zatrudnieniu w Polsce i krajach Unii Europejskiej

Wstęp

W wyniku rosnącego bezrobocia, a także zachodzących we współczesnym świecie procesów związanych z rewolucją technologiczną i globalizacją problematyka zatrudnienia jest bardzo istotna. Praca – wykonywanie jej lub poszukiwanie – jest podstawowym kryterium podziału na aktywnych i biernych zawodowo. Zgodnie z terminologią stosowaną w Badaniach Aktywności Ekonomicznej Ludności, za pracującą uważa się osobę, która w badanym tygodniu przynajmniej przez godzinę wykonywała pracę zarobkową, tzn. prowadziła własną działalność gospodarczą, pracowała na własny rachunek lub była zatrudniona w charakterze pracownika najemnego na podstawie stosunku pracy. W badaniach ankietowych celem jest ustalenie faktycznej sytuacji osób badanych bez względu na formalny status zatrudnienia.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie zmian w poziomie zatrudnienia w latach 2000–2007 w Polsce i w Unii Europejskiej. Realizacja tego celu opiera się na porównaniach, które obejmują analizę wskaźników charakteryzujących rynek pracy. W artykule wykorzystano dane o stanie zatrudnienia pochodzące z Labour Force Survey z Eurostatu.

Poziom zatrudnienia w Unii Europejskiej

Prezentowane w tabeli 1 dane pozwalają stwierdzić, iż utrzymują się duże różnice w poziomie zatrudnienia pomiędzy krajami należącymi do Unii Europejskiej. W 2000 roku poziom ten wahał się pomiędzy 50,4% w Bułgarii a 76,3% w Danii. W 2007 roku rozpiętość pomiędzy wartością minimalną a maksymalną wskaźnika zatrudnienia nieznacznie zmniejszyła się i wynosiła 25,9 punktów procentowych.

Tabela 1

Wskaźnik zatrudnienia w latach 2000–2007 (w %)

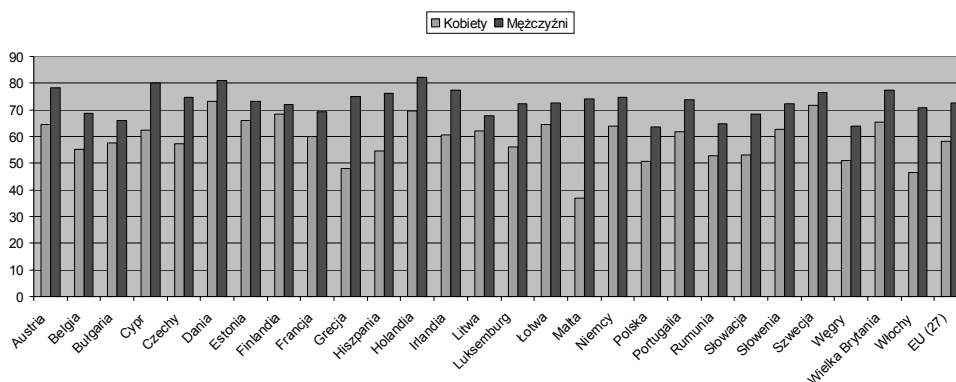
Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Austria	68,5	68,5	68,7	68,9	67,8	68,6	70,2	71,4
Belgia	60,5	59,9	59,9	59,6	60,3	61,1	61,0	62,0
Bułgaria	50,4	49,7	50,6	52,5	54,2	55,8	58,6	61,7
Cypr	65,7	67,8	68,6	69,2	68,9	68,5	69,6	71,0
Czechy	65,0	65,0	65,4	64,7	64,2	64,8	65,3	66,1
Dania	76,3	76,2	75,9	75,1	75,7	75,9	77,4	77,1
Estonia	60,4	61,0	62,0	62,9	63,0	64,4	68,1	69,4
Finlandia	67,2	68,1	68,1	67,7	67,6	68,4	69,3	70,3
Francja	62,1	62,8	63,0	64,0	63,7	63,9	63,8	64,6
Grecja	56,5	56,3	57,5	58,7	59,4	60,1	61,0	61,4
Hiszpania	56,3	57,8	58,5	59,8	61,1	63,3	64,8	65,6
Holandia	72,9	74,1	74,4	73,6	73,1	73,2	74,3	76,0
Irlandia	65,2	65,8	65,5	65,5	66,3	67,6	68,6	69,1
Litwa	59,1	57,5	59,9	61,1	61,2	62,6	63,6	64,9
Luksemburg	62,7	63,1	63,4	62,2	62,5	63,6	63,6	64,2
Łotwa	57,5	58,6	60,4	61,8	62,3	63,3	66,3	68,3
Malta	54,2	54,3	54,4	54,2	54,0	53,9	54,8	55,7
Niemcy	65,6	65,8	65,4	65,0	65,0	66,0	67,5	69,4
Polska	55,0	53,4	51,5	51,2	51,7	52,8	54,5	57,0
Portugalia	68,4	69,0	68,8	68,1	67,8	67,5	67,9	67,8
Rumunia	63,0	62,4	57,6	57,6	57,7	57,6	58,8	58,8
Słowacja	56,8	56,8	56,8	57,7	57,0	57,7	59,4	60,7
Słowenia	62,8	63,8	63,4	62,6	65,3	66,0	66,6	67,8
Szwecja	73,0	74,0	73,6	72,9	72,1	72,5	73,1	74,2
Węgry	56,3	56,2	56,2	57,0	56,8	56,9	57,3	57,3
Wielka Brytania	71,2	71,4	71,3	71,5	71,6	71,7	71,5	71,3
Włochy	53,7	54,8	55,5	56,1	57,6	57,6	58,4	58,7
EU (27)	62,2	62,5	62,3	62,6	62,9	63,5	64,5	65,4
EU (25)	62,4	62,8	62,8	63,0	63,3	64,0	64,8	65,8
EU (15)	63,4	64,0	64,2	64,4	64,8	65,4	66,2	66,9

Źródło: Eurostat, Labour Force Survey.

W Polsce wskaźnik zatrudnienia w latach 2000–2007 był niższy od średniej dla Unii Europejskiej. Od 2004 roku zatrudnienie w Polsce zaczęło wzrastać po długim okresie regresu.

W chwili podpisania strategii lizbońskiej tylko cztery państwa (Dania, Szwecja, Holandia, Wielka Brytania) spełniały przyjęte założenie dotyczące ogólnego poziomu zatrudnienia powyżej 70%. W 2007 roku do grupy tych państw dołączyły Cypr, Austria i Finlandia. Założenia przyjęte przez Radę Europejską w strategii lizbońskiej dla wielu państw wydają się bardzo wygórowane. Zgodnie z prognozami dotyczącymi siły roboczej, przewiduje się wzrost ogólnego poziomu zatrudnienia w Unii Europejskiej do 67% w 2010 roku [Employment in Europe 2006, s. 28].

Utrzymują się różnice w poziomie zatrudnienia kobiet i mężczyzn w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Poza Szwecją i Finlandią wskaźnik zatrudnienia kobiet nadal utrzymuje się poniżej wskaźnika zatrudnienia mężczyzn. Pomimo stałego spadku różnic pomiędzy wskaźnikiem zatrudnienia kobiet i mężczyzn, największe różnice (ponad 20 punktów procentowych) występują na Malcie (37,3), we Włoszech (24,1) oraz w Hiszpanii (21,5) (rys. 1).

Rysunek 1

Wskaźnik zatrudnienia kobiet i mężczyzn w 2007 r.

Źródło: Opracowanie własne, dane Eurostat, Labour Force Survey.

Sytuacja kobiet na europejskim rynku pracy w analizowanym okresie uległa poprawie – wskaźnik zatrudnienia wzrósł od 2000 roku o około 5 punktów procentowych, do poziomu 58,3% w 2007 roku (tab. 2). Najwyższy poziom zatrudnienia kobiet występuje w Danii – 73,2%, Szwecji – 71,8% oraz w Holandii 69,6%. Biorąc pod uwagę wskaźnik zatrudnienia kobiet Polska klasyfikuje się na jednej z ostatnich pozycji – w 2007 roku tylko połowa kobiet w wieku produkcyjnym była zatrudniona. Niższy wskaźnik zatrudnienia kobiet występuje tylko we Włoszech, w Grecji i na Malcie.

Tabela 2

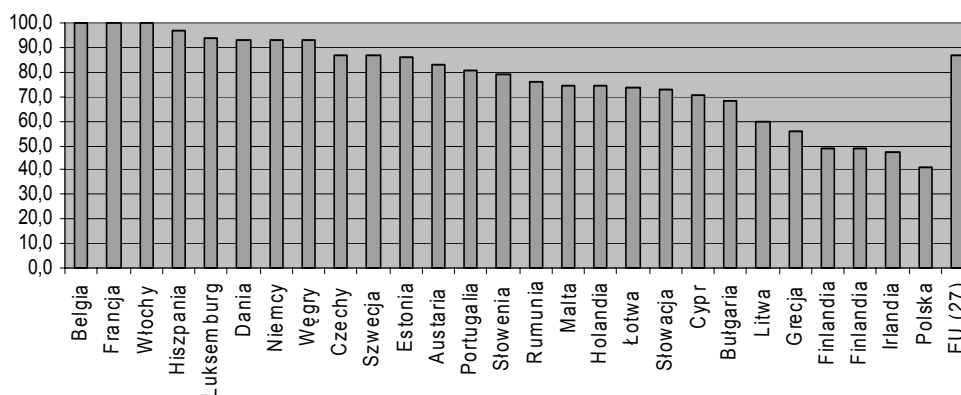
Wskaźnik zatrudnienia kobiet w latach 2000–2007 (w %)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Austria	59,6	60,7	61,3	61,6	60,7	62,0	63,5	64,4
Belgia	51,5	51,0	51,4	51,8	52,6	53,8	54,0	55,3
Bułgaria	46,3	46,8	47,5	49,0	50,6	51,7	54,6	57,6
Cypr	53,5	57,2	59,1	60,4	58,7	58,4	60,3	62,4
Czechy	56,9	56,9	57,0	56,3	56,0	56,3	56,8	57,3
Dania	71,6	72,0	71,7	70,5	71,6	71,9	73,4	73,2
Estonia	56,9	57,4	57,9	59,0	60,0	62,1	65,3	65,9
Finlandia	64,2	65,4	66,2	65,7	65,6	66,5	67,3	68,5
Francja	55,2	56,0	56,7	58,2	58,2	58,5	58,8	60,0
Grecja	41,7	41,5	42,9	44,3	45,2	46,1	47,4	47,9
Hiszpania	41,3	43,1	44,4	46,3	48,3	51,2	53,2	54,7
Holandia	63,5	65,2	66,2	66,0	65,8	66,4	67,7	69,6
Irlandia	53,9	54,9	55,4	55,7	56,5	58,3	59,3	60,6
Litwa	57,7	56,2	57,2	58,4	57,8	59,4	61,0	62,2
Luksemburg	50,1	50,9	51,6	50,9	51,9	53,7	54,6	56,1
Łotwa	53,8	55,7	56,8	57,9	58,5	59,3	62,4	64,4
Malta	33,1	32,1	33,9	33,6	32,7	33,7	34,9	36,9
Niemcy	58,1	58,7	58,9	58,9	59,2	60,6	62,2	64,0
Polska	48,9	47,7	46,2	46,0	46,2	46,8	48,2	50,6
Portugalia	60,5	61,3	61,4	61,4	61,7	61,7	62,0	61,9
Rumunia	57,5	57,1	51,8	51,5	52,1	51,5	53,0	52,8
Słowenia	58,4	58,8	58,6	57,6	60,5	61,3	61,8	62,6
Słowacja	51,5	51,8	51,4	52,2	50,9	50,9	51,9	53,0
Szwecja	70,9	72,3	72,2	71,5	70,5	70,4	70,7	71,8
Węgry	49,7	49,8	49,8	50,9	50,7	51,0	51,1	50,9
Wielka Brytania	64,7	65,0	65,2	65,3	65,6	65,9	65,8	65,5
Włochy	39,6	41,1	42,0	42,7	45,2	45,3	46,3	46,6
EU (27)	53,7	54,3	54,4	54,9	55,5	56,3	57,3	58,3
EU (25)	53,6	54,3	54,7	55,2	55,8	56,6	57,6	58,6
EU (15)	54,1	55,0	55,6	56,2	56,9	57,8	58,7	59,7

Źródło: Eurostat, Labour Force Survey.

Badania przeprowadzone wśród kobiet potwierdzają, że stymulatorem do podjęcia pracy są mniejsze obowiązki rodzinne, wyrażające się brakiem dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym¹.

Jedną z przyczyn tak małego udziału zatrudnionych kobiet w Polsce jest niedostatek instytucjonalnych form opieki nad dziećmi. W roku 2007/2008 funkcjonowało ogółem 16,9 tys. placówek wychowania przedszkolnego, w tym 7,8 tys. przedszkoli i 9,1 tys. oddziałów przedszkolnych. W okresie transformacji liczba przedszkoli uległa zmniejszeniu z około 27 tys. do 7,8 tys. w roku 2007/2008. Przedszkola zlokalizowane są głównie w miastach (66,9%), natomiast oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych przeważnie na wsi (79,9%). Wychowaniem przedszkolnym objęto tylko 59,4% dzieci w wieku 3–6 lat (w miastach 75,2%, a na wsi 39,0%)². Są to najniższe wskaźniki upowszechniania wychowania przedszkolnego wśród krajów członkowskich w Unii Europejskiej. nierówności na rynku pracy pomiędzy kobietami i mężczyznami powinny być eliminowane, jeżeli Unia Europejska chce osiągnąć pełne zatrudnienie, poprawę jakości pracy oraz promować wspólną politykę społeczną. Wymaga to zarówno działalności *gender mainsreaming*³, jak też specyficznych działań politycznych, aby stworzyć kobietom i mężczyznom warunki wchodzenia, powracania i pozostawania na rynku pracy [Sawicka, 2008, s. 57].

Rysunek 2

Udział czterolatków objętych wychowaniem przedszkolnym w UE (w %)

Źródło: Opracowanie własne, dane z Eurostatu.

¹Kurzynowski A., (red.), Sytuacja społeczno-zawodowa bezrobotnych kobiet. Bariery i stymulatory ich aktywizacji zawodowej. Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2001, s. 213.

²GUS, 2008, Edukacja i wychowanie w Polsce w roku szkolnym 2007/2008. Notatka informacyjna.

³Gender mainsreaming jest strategią Unii Europejskiej mającą na celu wprowadzenie równości szans dla kobiet i mężczyzn w instytucjach, organizacjach i polityce.

Inne przyczyny niskiego poziomu zatrudnienia i wysokiej stopy bezrobocia wśród kobiet to duża częstotliwość odpływów poza siłę roboczą oraz dyskryminacja ze strony pracodawców obawiających się utraty nakładów, jakie trzeba ponieść w związku z ich zatrudnieniem [Socha, Sztanderska, 2000, s. 306].

Zmiany w zatrudnieniu osób w wieku 55–64 lata w Polsce i Unii Europejskiej

W porównaniu do 2000 roku wzrósł wskaźnik zatrudnienia w grupie wiekowej 55–64 lata we wszystkich krajach Unii Europejskiej (w 2007 r. wskaźnik ten wynosił 44,7%) (tab. 3). Na wzrost wskaźnika przyczyniły się reformy w systemach emerytalnych, które opóźniły ustawowy wiek emerytalny i zmniejszyły zachętę do wcześniejszego przechodzenia na emeryturę [Employment in Europe 2006, s. 38].

Rada Europejska w Sztokholmie w 2001 roku przyjęła cel osiągnięcia średniego poziomu zatrudnienia 50% wśród osób w wieku 55–64 lata do 2010 roku. Niemcy, Wielka Brytania i kraje nadbałtyckie już osiągnęły zakładany cel. Najmniej osób w wieku okołoemerytalnym pracuje na Malcie (28,3%) i w Polsce (29,7%). Tak mały udział osób pracujących w wieku 55–64 lata pokazuje ogromny dystans, jaki dzieli te kraje w stosunku do krajów rozwiniętych. W Polsce spowodowane jest to, według Sztanderskiej i Góry⁴, ogromną skalą wcześniejszych emerytur. Duże zainteresowanie wcześniejszymi emeryturami jest wynikiem występowania wielu czynników, do których zalicza się niestabilność prawa, niestabilność lub stagnację na rynku pracy, zwłaszcza poza dużymi miastami, dostępność pracy w „szarej strefie”, dobra relacja świadczeń do płac w segmentach prac niskopłatnych [MPiPS, 2008 s. 129–130]. Mały udział pracujących kobiet może być wynikiem niedostatku usług opiekuńczych (żłobki, przedszkola, opieka nad starszymi) lub ich wysokimi kosztami. Kobiety częściej ulegają presji przechodzenia na wcześniejszą emeryturę i przejmują obowiązki opieki nad dziećmi członków najbliższej rodziny czy też osobami starszymi.

Zwiększenie zatrudnienia osób w wieku okołoemerytalnym jest jednym z głównych wyzwań dla polityki gospodarczej i społecznej, zwłaszcza że wydłuża się przeciętne trwanie życia, które w 2006 roku w Polsce wynosiło 79,6 lat dla kobiet i 70,9 dla mężczyzn.

⁴MPiPS, 2008, Dezaktywizacja osób w wieku okołoemerytalnym. Raport z badań, Warszawa, s. 131.

Tabela 3

Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 55–64 lata w latach 2000–2007 (w %)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Austria	28,8	28,9	29,1	30,3	28,8	31,8	35,5	38,6
Belgia	26,3	25,1	26,6	28,1	30,0	31,8	32,0	34,4
Bułgaria	20,8	24,0	27,0	30,0	32,5	34,7	39,6	42,6
Cypr	49,4	49,1	49,4	50,4	49,9	50,6	53,6	55,9
Czechy	36,3	37,1	40,8	42,3	42,7	44,5	45,2	46,0
Dania	55,7	58,0	57,9	60,2	60,3	59,5	60,7	58,6
Estonia	46,3	48,5	51,6	52,3	52,4	56,1	58,5	60,0
Finlandia	41,6	45,7	47,8	49,6	50,9	52,7	54,5	55,0
Francja	29,9	31,9	34,7	37,0	37,6	38,7	38,1	38,3
Grecja	39,0	38,2	39,2	41,3	39,4	41,6	42,3	42,4
Hiszpania	37,0	39,2	39,6	40,7	41,3	43,1	44,1	44,6
Holandia	38,2	39,6	42,3	44,3	45,2	46,1	47,7	50,9
Irlandia	45,3	46,8	48,0	49,0	49,5	51,6	53,1	53,8
Litwa	40,4	38,9	41,6	44,7	47,1	49,2	49,6	53,4
Luksemburg	26,7	25,6	28,1	30,3	30,4	31,7	33,2	32,0
Łotwa	36,0	36,9	41,7	44,1	47,9	49,5	53,3	57,7
Malta	28,5	29,4	30,1	32,5	31,5	30,8	30,0	28,3
Niemcy	37,6	37,9	38,9	39,9	41,8	45,4	48,4	51,5
Polska	28,4	27,4	26,1	26,9	26,2	27,2	28,1	29,7
Portugalia	50,7	50,2	51,4	51,6	50,3	50,5	50,1	50,9
Rumunia	49,5	48,2	37,3	38,1	36,9	39,4	41,7	41,4
Słowacja	21,3	22,4	22,8	24,6	26,8	30,3	33,1	35,6
Słowenia	22,7	25,5	24,5	23,5	29,0	30,7	32,6	33,5
Szwecja	64,9	66,7	68,0	68,6	69,1	69,4	69,6	70,0
Węgry	22,2	23,5	25,6	28,9	31,1	33,0	33,6	33,1
Wielka Brytania	50,7	52,2	53,4	55,4	56,2	56,9	57,4	57,4
Włochy	27,7	28,0	28,9	30,3	30,5	31,4	32,5	33,8
EU (27)	36,9	37,7	38,5	40,0	40,7	42,4	43,5	44,7
EU (25)	36,6	37,5	38,7	40,3	41,0	42,6	43,7	44,9
EU (15)	37,8	38,8	40,2	41,7	42,5	44,2	45,3	46,6

Źródło: Eurostat, Labour Force Survey.

Zmiany w zatrudnieniu młodzieży w Unii Europejskiej

W Unii Europejskiej przeciętny poziom zatrudnienia ludzi młodych w wieku 15–24 lata w 2007 roku wynosił 36,4% (tab. 4).

Tabela 4

Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15–24 lata (w %)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Austria	52,4	51,3	51,7	51,1	51,9	53,1	54,0
Belgia	29,1	29,7	29,4	27,4	27,8	27,5	27,6
Bułgaria	19,7	19,8	19,4	20,7	21,5	21,6	23,2
Cypr	37,0	38,4	37,0	37,6	37,5	36,7	37,4
Czechy	36,4	34,2	32,2	30,0	27,8	27,5	27,7
Dania	66,0	62,3	63,5	59,6	62,3	62,3	64,6
Estonia	28,3	28,1	28,2	29,3	27,2	29,1	31,6
Finlandia	41,1	41,8	40,7	39,7	39,4	40,5	42,1
Francja	28,6	29,5	29,9	31,4	30,8	30,7	30,2
Grecja	27,6	26,2	26,5	25,3	26,8	25,0	24,2
Hiszpania	32,5	34,0	34,0	34,4	35,2	38,3	39,5
Holandia	68,7	70,4	70,0	68,3	65,9	65,2	66,2
Irlandia	50,4	49,3	47,6	47,5	47,7	48,7	50,0
Litwa	25,9	22,7	23,8	22,5	20,3	21,2	23,7
Luksemburg	31,9	32,3	31,2	27,0	23,3	24,9	23,3
Łotwa	29,6	28,8	31,0	31,5	30,5	32,6	35,9
Malta	52,8	52,3	50,5	47,2	46,2	45,3	44,7
Niemcy	47,2	47,0	45,7	44,2	41,9	42,2	43,4
Polska	24,5	24,0	21,7	21,2	21,7	22,5	24,0
Portugalia	42,2	42,9	42,2	38,8	37,1	36,1	35,8
Rumunia	33,1	32,6	28,7	26,4	27,9	24,9	24,0
Słowacja	29,0	27,7	27,0	27,4	26,3	25,6	25,9
Słowenia	32,8	30,5	30,6	29,1	33,8	34,1	35,0
Szwecja	42,2	44,2	42,8	41,2	39,2	38,7	40,3
Węgry	33,5	30,7	28,5	26,8	23,6	21,8	21,7
Wielka Brytania	56,6	56,6	56,1	55,3	55,4	54,0	53,2
Włochy	26,4	26,3	25,8	25,2	27,6	25,7	25,5
EU (27)	37,4	37,5	36,7	36,1	36,1	36,0	36,4
EU (25)	38,1	38,1	37,5	37,0	36,8	36,9	37,4
EU (15)	40,5	40,9	40,6	40,1	40,0	39,9	40,3

Źródło: Opracowania własne, dane Employment in Europe 2007.

W większości krajów poziom zatrudnienia osób młodych w porównaniu do 2000 roku obniżył się. Z jednej strony, świadczy to o zainteresowaniu kształceniem, ponieważ osoby wykształcone są w korzystniejszej sytuacji na rynku pracy. Wykształcenie i poziom zatrudnienia są dodatnio skorelowane: im wyższy poziom wykształcenia, tym więcej pracujących. W Unii Europejskiej w 2005 roku średni wskaźnik zatrudnienia osób z wykształceniem wyższym wynosił 83,9%, ze średnim – 70,3%, natomiast nisko wykwalifikowanych tylko 48,6% [Employment in Europe 2006, s. 50]. Z drugiej jednak strony, na rynek pracy wchodzi osoby lepiej wykształcone, ale bez doświadczenia zawodowego, które coraz częściej decyduje o znalezieniu zatrudnienia.

Zmiany trójsektorowej struktury zatrudnienia w Polsce i Unii Europejskiej

Badania struktury zatrudnienia są oparte na analizie strukturalnej, która przedstawia zamiany zatrudnienia w trzech układach agregujących działy (sekcje) gospodarki narodowej; są to sektor I (rolniczy), sektor II (przemysłowy), sektor III (usługowy). Analiza zmian strukturalnych gospodarki prowadzona przez Fishera, Clarka oraz Fourastiego pozwoliła na zdefiniowanie w latach trzydziestych teorii trzech sektorów. Główne prawidłowości wynikające z tej teorii są następujące:

- wraz z rozwojem gospodarczym maleje znaczenie sektora rolniczego, czego wyrazem jest zmniejszający się udział tego sektora w zatrudnieniu;
- na określonym etapie rozwoju gospodarczego znaczenie sektora przemysłowego rośnie, co przejawia się wzrostem jego udziału w ogólnym zatrudnieniu;
- na dalszym etapie rozwoju znaczenie sektora II stabilizuje się, a następnie maleje, czego wyrazem jest najpierw stabilizacja, a później zmniejszony udział sektora II w zatrudnieniu;
- wraz z rozwojem gospodarczym stałą tendencją zwykłą wykazuje sektor usługowy i stale wzrasta udział tam pracujących;
- wzrost udziału pracujących w usługach w początkowych fazach wzrostu odbywa się kosztem spadku udziału pracujących w sektorze I, w fazach dalszych również kosztem udziału sektora II [Kryńska, za Kalmut, 1996].

Zmienność pozycji danego sektora (dominująca, drugoplanowa, peryferyjna) identyfikowana jest głównie przez analizę udziału sektorów w ogólnym bilansie absorpcji siły roboczej. Zmiany trójsektorowej struktury gospodarki i związane z nimi zmiany wielkości i znaczenia poszczególnych sektorów są skorelowane

z poziomem rozwoju danego kraju, wyrażonym wielkością PKB per capita (w krajach słabo rozwiniętych obserwuje się duży udział sektora rolniczego w PKB, natomiast w krajach wysoko rozwiniętych duży udział sektora usług).

Tabela 5

Zatrudnienie w sektorach w wybranych latach w Unii Europejskiej (w %)

Wyszczególnienie	2000			2006		
	sektor I	sektor II	sektor III	sektor I	sektor II	sektor III
Austria	13,4	23,9	62,8	11,9	22,2	66,0
Belgia	2,3	22,7	75,0	2,0	20,3	77,7
Bułgaria	24,4	27,6	48,1	20,6	27,5	51,8
Cypr	6,0	20,7	73,3	4,2	20,4	75,4
Czechy	4,8	39,1	56,0	3,7	38,1	58,2
Dania	3,4	23,0	73,6	3,1	20,9	76,0
Estonia	7,1	33,2	59,7	4,9	33,1	62,0
Finlandia	6,0	27,8	66,3	5,0	25,8	69,2
Francja	3,9	21,9	74,1	3,4	20,4	76,2
Grecja	17,3	23,9	58,8	14,4 ¹	22,9 ¹	62,7 ¹
Hiszpania	6,3	29,9	63,8	4,7	29,0	66,3
Holandia	3,4	19,4	77,1	3,2	17,3	79,6
Irlandia	7,7	28,8	63,5	5,7	27,6	66,7
Litwa	18,7	26,7	54,7	12,4	29,5	58,1
Luksemburg	1,6	24,1	74,3	1,5	21,7	76,9
Łotwa	14,3	25,9	59,8	11,4	26,8	61,8
Malta	1,9	34,3	63,7	b.d	b.d	b.d
Niemcy	2,4	28,9	68,7	2,2	25,5	72,3
Polska	26,3	27,2	46,5	19,2 ²	26,9 ²	53,9 ²
Portugalia	12,6	32,9	54,5	12,0 ²	30,2 ²	57,8 ²
Rumunia	44,2 ³	25,2 ³	30,7 ³	33,3 ⁴	29,8 ⁴	36,9 ⁴
Słowacja	5,7	35,0	59,3	3,9	33,7	62,3
Słowenia	11,8	37,6	50,6	9,5	34,7	55,8
Szwecja	3,0	24,3	72,7	2,2	22,8	75,1
Węgry	6,4	33,9	59,8	4,8	32,3	63,0
Wielka Brytania	1,6	21,2	77,2	1,4	17,8	80,8
Włochy	4,8	29,4	65,8	4,1	28,4	67,5
EU (27)	7,3	26,7	66,0	6,4	24,9	68,7
EU (25)	5,6	26,6	67,8	4,9	24,7	70,4
EU (15)	4,2	25,8	70,0	3,6	23,7	72,7

¹Dane z 2005 r., Employment in Europe 2006. ²Dane z 2004 r. Employment in Europe 2006.

³Dane z 2001 r., Employment in Europe 2007. ⁴Dane z 2005 r. Employment in Europe 2006.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych w Employment in Europe 2007.

Porównanie danych dotyczących trójsektorowej struktury zatrudnienia w krajach Unii Europejskiej wskazuje na pewne różnice. Generalnie maleje udział zatrudnionych w rolnictwie i przemyśle, a wzrasta w usługach. Jednak poziom zatrudnienia w usługach odznaczał się istotnym zróżnicowaniem. Kraje, które znajdują się w fazie postindustrialnej o małym udziale zatrudnionych w sektorze I (do 5%) i dużym udziale pracujących w sektorze III (do 70%) to Belgia, Dania, Finlandia, Francja, Holandia, Luksemburg, Niemcy, Szwecja, Wielka Brytania (tab. 5). Na Cyprze 77,5% zasobów pracy angażuje sektor usługowy, ale udział PKB per capita wyrażony w parytecie siły nabywczej jest dużo niższy niż w krajach rozwiniętych⁵. Duży udział absorpcji siły roboczej (pomimo spadkowej tendencji) przez sektor I nadal utrzymuje się w Bułgarii, Rumunii, Grecji, na Litwie, Łotwie, w Portugalii i Polsce. Polska, Litwa i Łotwa to kraje wyróżniające się najniższą wydajnością pracy w rolnictwie. Pomimo wysokiego odsetka pracujących w rolnictwie, udział tego sektora w tworzeniu PKB jest niewielki. Tak niska wydajność w tych państwach to głównie wynik nadwyżki siły roboczej (w tym ukrytego bezrobocia) [Czyżewski, 2006]. Proces ewolucji trójsektorowej struktury zatrudnienia w tych krajach jest zgodny z tendencjami ogólnoświatowymi, jednak zmiany te następują bardzo wolno. Sugeruje to potrzebę zintensyfikowania procesu przekształceń strukturalnych [Kryńska, 1999], ponieważ usługi stają się obecnie najważniejszym źródłem przyrostu miejsc pracy, gdyż w miarę podnoszenia się poziomu PKB na mieszkańca wysoka elastyczność dochodowa popytu prowadzi do stałego wzrostu zapotrzebowania na usługi. Zmniejszanie się udziału zatrudnionych w rolnictwie i przemyśle wynika z faktu, że głównym źródłem wzrostu produkcji staje się wzrost wydajności pracy oraz produktywność zaangażowanego majątku trwałego [Kalmut 1996].

Wnioski

W pracy przedstawiono wskaźniki zatrudnienia w Polsce i Unii Europejskiej. Na podstawie przeprowadzonej analizy sformułowano następujące wnioski:

1. Wskaźnik zatrudnienia w 2007 roku w Polsce wynosił 57% i pomimo wzrostu od 2000 roku nadal jest jednym z najniższych wskaźników wykorzystania zasobów pracy w Unii Europejskiej.
2. W większości państw Unii Europejskiej występują różnice pomiędzy poziomem zatrudnienia kobiet i mężczyzn. Największe różnice pomiędzy wskaźnikiem zatrudnienia mężczyzn i kobiet są na Malcie, we Włoszech i w Hisz-

⁵PKB per capita (w parytecie siły nabywczej) w 2006 r. wynosił: Cypr 23 100 euro, Holandia 32 900 euro, Niemcy 28 100 euro, Francja 27 600 euro. Źródło: Eurostat.

panii. W Polsce wskaźnik zatrudnienia kobiet w 2007 roku wynosił 50,6%, co oznacza, że tylko co druga kobieta w wieku produkcyjnym pracowała. W krajach takich jak Dania, Szwecja, Holandia odsetek pracujących kobiet jest najwyższy (wskaźnik zatrudnienia powyżej 68%).

3. Jednym z ważnych wyzwań postawionych przez Radę Europejską w Sztokholmie w 2001 roku jest zwiększenie zatrudnienia osób w wieku 55–64 lata. Przeciętnie w Unii Europejskiej w 2007 roku pracowało 44,7% osób w wieku 55–64 lata, a w Polsce tylko 29,7%. Istnieje potrzeba objęcia aktywizacją zawodową osób starszych, aby jak najdłużej zostały na rynku pracy, oraz należy wprowadzić zmiany instytucjonalne dotyczące wcześniejszego przechodzenia na emeryturę. Wzrost poziomu zatrudnienia w Polsce wśród osób starszych jest bardzo trudny do osiągnięcia, gdyż, jak pokazują wyniki badań SHARE⁶, osoby w wieku powyżej 50 lat są szczególnie niezadowolone z pracy i zniechęcone do jej kontynuowania. Bardzo nisko oceniają jej jakość pod względem kształcenia się, wysokości zarobków, możliwości uzyskania wsparcia w trudnych sytuacjach życiowych.
4. W 2007 roku ogólna struktura zatrudnienia w 27 państwach członkowskich Unii Europejskiej kształtowała się następująco: 6,4% zatrudnionych w sektorze I (rolniczym), 24,9% w przemyśle i 68,7% w usługach, co odzwierciedla ogólną tendencję zmian w kierunku gospodarki opartej na usługach i postępujący spadek zatrudnienia w rolnictwie i przemyśle. W Polsce pracuje w usługach 53,9% całkowitej liczby zatrudnionych. Struktura pracujących według sektorów ekonomicznych jest bardziej racjonalna niż w 1990 roku, ale jeszcze pozostaje znaczny dystans od krajów Unii Europejskiej [Hybel, 2003].

Literatura

- CZYŻEWSKI A., POCZTA A., STĘPIEŃ S., 2006, Wydajność pracy w rolnictwie w Polsce i w krajach Unii Europejskiej. Studium porównawcze, [w:] Praca w perspektywie ekonomicznej, red. H. Januszek, Wyd. Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań, s. 118–122.
- GUS, 2008, Edukacja i wychowanie w Polsce w roku szkolnym 2007/2008. Notatka informacyjna.

⁶Projekt SHARE (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe) koncentruje się na osobach w wieku 50 lat i więcej. Jego celem jest analiza związków pomiędzy stanem zdrowia, sytuacją finansową, aktywnością na rynku pracy, decyzjami emerytalnymi i sytuacją rodzinną. Szerzej: www.share-project.org/

- HYBEL J., 2003, Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju rynku pracy w Polsce w perspektywie integracji z Unią Europejską, Wyd. SGGW, Warszawa.
- Employment in Europe 2006, European Communities, Luxembourg.
- Employment in Europe 2007, European Communities, Luxembourg.
- SAWICKA J., 2008, Sytuacja kobiet wiejskich na rynku pracy, Wyd. Wieś Jutra, Warszawa, s. 57.
- SOCHA M., SZTANDERSKA U., 2000, Strukturalne podstawy bezrobocia w Polsce, Wyd. Naukowe PWN, s. 306.
- KRYŃSKA E., 1999, Rynek pracy w wybranych krajach. Metody przeciwdziałania bezrobociu, Warszawa, s. 28–32.
- KALMUT M., 1996, Ewolucja struktury gospodarczej w krajach wysoko rozwiniętych, Wyd. AE im. Oskara Lange, Wrocław, s. 154.
- KURZYŃSKI A., (red.), 2001, Sytuacja społeczno-zawodowa bezrobotnych kobiet. Bariery i stimulatory ich aktywizacji zawodowej, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa, s. 213.
- MPiPS, 2008, Dezaktywizacja osób w wieku około emerytalnym. Raport z badań, Warszawa, s. 129–130.
- www.ec.europa.eu
- www.share-project.org
- www.mpips.gov.pl
- www.stat.gov.pl

Employment Changes in Poland and European Union Member States

Abstract

The aim of the paper is to analyse the employment changes in Poland and the European Union in the 2000–2007 period. The main source of performed research was the Eurostat database. In examined time the employment rate increased in the whole European Union. Also the employment rate in Poland raised up (to 57% level) at the end of the year 2007, however it was lower by about 8,4 percentage points than employment average for the European Union.

The employment rate of woman in Poland increased from 48,9% to 50,6% between of 2000 and 2007. Furthermore, the employment rate for older people in 55–64 age amounted to 28,4% in 2000, but in 2007 also rose to 29,7% level. Besides improving the situation on labour market, Poland will have serious difficulties in achievement the Lisbon and Stockholm Strategy targets.

